[א]לאפוקי מת אף על גב דממליא ליה לא מטמא טומאת אוכלין משום [א]דבטלה דעתו אצל כל אדם [ב] רב חנניא אמר אפילו תימא דהוי כזית הכא במאי עסקינן [ג] [ב]כגון שחיפהו בבצק א"ה הכשר נמי ניבעי ה"מ באוכלין אחריני דלא מטמו לא במגע ולא במשא אבל הכא נהי דלא מטמא במגע דקמחפי בבצק במשא מיהת [ד] ליטמא דהא טעון ליה [ה] לאפוקי מת דאף על גב דחיפהו בבצק מטמא [ג]טומאה חמורה [א] דטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת [ו](אמר מר יצאו שרצים שאין בהן טומאה [ז] ולא שרץ מטמא במגע במשא [ח]לא מטמא) אמר מר יצא דם דגים ודם חגבים שכולן היתר מאי כולו היתר אילימא דחלבו מותר הרי חיה [ד]דחלבה מותר [ה]ודמה אסור ואלא משום דלית בהו איסור גיד הנשה והרי עוף דלית ביה [ו]איסור גיד הנשה ודמו אסור אלא מאי כולו היתר [ז]דלא בעי שחיטה אמר מר מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה תלמוד לומר [ט] בהמה כלאים דמאי אילימא כלאים דהרבעה וכלאים דחרישה [ח]והתנן [ח]חיה ועוף כיוצא בהן אלא אמר אביי [ט]שצימדו אין חייבין עליו משום כלאים אמר רב יהודה אמר רב [י]דם שרצים לוקין עליו בכזית [ט] מיתיבי [י][כ]דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה [ל]דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו מאי אין חייבין עליו [י] כרת [א]אלאו מחייב חדא דהיינו רישא ועוד [יא] תנא מלאו נמי קא ממעט ליה דקתני [מ]יצא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה [יב] אמר רבי זירא [נ]התרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה אמר רב דם דגים שכינסו אסור מיתיבי [ס]דם דגים דם חגבים מותר ואפילו לכתחלה ההיא בשלא כינסו כי קא אמר רב [יג] בשכינסו דכוותה גבי מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור והא [ו]תניא [ע]דם שעל גבי [יד] ככר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש אלא כי תניא ההיא מתניתא [פ]דאית ביה קשקשים כי קאמר [טו] רב אסור דלית ביה קשקשים [ו]אמר רב ששת דם מהלכי שתים אפילו מצות פרוש אין בו מיתיבי דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין חייב עליו כי תניא אסור דפירש

לאפוקי מת. כלומר להכי אמרינן לעיל [ע"א] ילאו מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה דאף על גב דממלי לפחות מכביצה אוכלין מפחות מכזית מן המת לא מצטרף בהדיה לטומאת אוכלין דבטלה דעתו אצל כל אדם: **שחפהו בבצק.** פחות מכביצה וזה משלימו לכביצה דאף על גב דהוא גופיה טמא מהני ליה צירוף דהשתא לא מטמא במגע דהא מכוסה הוא וכי אמר דמצטרף בהדי בצק לטומאת אוכלין דאיכא כביצה אוכלין טמאין ומטמאין אוכלין אחרים הנוגעים בהן: **אי הכי.** דמכוסה הוא ואין סופו לטמא טומאה חמורה הכשר נמי ניבעי: **לאפוקי מת.** להכי קתני לעיל [טו] מהלכי שתים אין בהן טומאה קלה דאם חיפהו בבצק טומאה חמורה בוקעת ועולה דכל אהל שעל המת שאין בו חלל טפח טומאה בוקעת ועולה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכה.): **אמר מר יצאו שרצים כו'.** נראה בעיני דל"ג להא מילתא דקא משני ליה במשא מיהא לא מטמא דהא [יז] עוף נמי לא מטמא במשא ואמר לעיל [כ:] דמטמאה טומאה חמורה: **חיה ועוף כיוצא בהן.** בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה (דף נד:) [ב] אחד השור ואחד כל בהמה לנפילת הבור כו' ולכלאים ולשבת וכן חיה ועוף כיוצא בהן: **לוקין עליו.** קא סלקא דעתך משום דם: [ח][**כלא תעשה.** ולא בכרת שאינו דם הנפש]: **ואין חייבין עליו.** מלקות: **חדא דהיינו רישא.** דאם כן מה הפרש בין דם (מהלכי שתים)[ט] לדם האברים ואמאי פלגינהו לתרתי מילי: **ועוד האי תנא דלעיל מלאו נמי ממעט ליה דקתני יצא דם שרצים.** [יא] מכלל דם דלא תאכלו: **התרו בו משום שרץ לוקה.** כדאמרינן בפרק קמא (לעיל ד:) וזה לכם הטמא[י] לימד על דם השרץ ובשרו שמצטרפין לכזית לאכילה אלמא דם שרצים כבשרן: **שכנסו.** בכלי [יב] אסור דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם: **דם דגים וחגבים מותר לכתחלה.** היינו סיפא דהך ברייתא דקתני לעיל דם הטחול דם הלב כו': **דכוותה גבי מהלכי שתים.** דקתני בהך מציעתא אסור ואין חייבין עליו מוקמת נמי בשלא כנסו דהא הכי תרלת לסיפא דברייתא: **דם שעל הככר.** אף על גב דלאו בכנסו דמי וליכא איסורא מיהו מצות פרוש יש בו אבל של בין השינים דאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו ומוצצו ואינו חושש [יג] ולא בכנסו דמי: **דאית ביה.** בדם קשקשים מותר לכתחלה דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף: **מהלכי שתים.** אדם: **מצות פרוש אין בו.** דאינו מצוה לפרוש ממנו אפי' משום מצות פרישה בעלמא:

רב חנניא אמר אפילו תימא כו'. לא ניחא ליה לאוקמי כדאוקמא רבי חייא דדוחק הוא לומר כיון דאילו [כא] מצרף ליה לכזית משום הכי לא בעי הכשר דה"נ מצי למימר עתה כיון דאי לא מחפה בבצק לא בעי הכשר כו' ולא רצה לתרץ כדר' חייא אלא משני השתא נמי מטמא במשא ועוד דדוחק הוא במילתיה דר' חייא דטומאה חמורה וטומאה קלה בתרי דוכתי טומאה חמורה בכזית וטומאה קלה בפחות מכזית אבל רב חנניא משכח ליה בחד דוכתא בכזית ובחיפהו בבצק דחמורה במשא וקלה במגעו והא דקאמר אפילו תימא דהוי כזית אין הלשון מכוון דמשמע דמודה שפיר בפחות מכזית וליתא כדפירשנו: **דכוותה גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו.** פירוש דההיא ברייתא דדם דגים קתני דם מהלכי שתים אסור ומי אסור בשלא כינס והא תניא כו' דם שבין השינים מוצצו ואינו חושש ופירש הקונטרס אפילו מצות פרוש אין בו ולכך פירש הקונטרס דאם לא כן מאי פריך הכי נמי בדם שבין השינים משום דאינו נראה ולא פירש אבל התם שפירש אסור אפילו לא כינסו כדקאמר דם שעל גבי הככר גוררו לכך פי' הקונטרס דם שעל הככר גוררו כו' אף על גב דליכא איסור מצות פרוש יש בו ומיהא פריך דקאמר רב אסור והכא משמע דליכא רק מצות פרוש אף על גב דנראה ופירש אבל קשה שהרי מצות פרוש איסור מעליא הוא ואם כן לא פריך רק מקיפא ומאי פריך שאני התם בדם שבין השינים משום דם דלא פירש אבל דם מהלכי שתים שפירש אסור אפילו לא כינסו ודכוותה דם שעל הדג דמותר אפילו פירש או שמא הא דקאמר מוצצו ובולעו היינו משום שהוא נודע דמהתם אתו והא דקאמר בדם מהלכי שתים שהוא אסור איירי בשלא נודע מהיכא אתי אבל אלגעו מטפטף דם שרי משום דמהתם קאתי וליכא לאפוקי לא בדם בהמה ולא בדם חיה ותירץ רבינו ברוך דהכי פריך דכוותה גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור פירוש אי אמרת בשלמא דדם דגים שרי אף בכינסו ודכוותה מהלכי שתים אסור ניהו וא"כ חידושא דמהלכי שתים אסור אף בכינסו כלומר דבכינסו נמי איצטריך לאשמועינן איסור דמהלכי שתים ניחא דלא תני היתר ממהלכי שתים כגון לא פירש שהרי עיקר מילתיה הוי מכינסו אלא כיון דאמר דכינסו אסור בדם דגים ואם כן הא דתני דם מהלכי שתים אסור איירי בלא כינסו דבהא איירי מדקאמר דדם דגים מותר דבכינסו אסור וכיון דהא דתני איסור דם מהלכי שתים בשלא כינסו הוה ליה למיתני נד היתר שבו כמו דתנא דם דגים דנקט ההיתר אם איתא דיש בו היתר בדם מהלכי שתים אלא ש"מ דאין בו היתר כלל ואפילו לא פירש ולכך פריך והא תניא כו' ושבין השינים מוצצו ואינו חושש וא"כ ש"מ דמותר וא"כ הו"ל לאיפלוגי גבי דם מהלכי שתים ומשני אלא כי תניא מתניתא דלית ביה קשקשין כו' וניחא דלא תני היתר גבי מהלכי שתים דלא שייך ביה קשקשין ומהכא משמע דבדם דגים ליכא איסורא רק בכינסו ובלא קשקשין: **מיתיבי** דם הטחול כו' הרי אלו בלא תעשה. ומיהא פריך אבל כרת ליכא: [כב]**לא** קרעו אינו עובר עליו. מוקמא ליה בלב עוף דליכא כזית ומכל מקום איכא איסורא למ"ד (יומא עג:) חצי שיעור אסור מן התורה ומשום הכי אסור אבל אינו לוקה כיון דלית ביה כזית: **כי** קתני בדם דליה. ולא גרסינן כי קתני אין חייבין עליו דהא גבי לב לא קתני ליה ואם תאמר אמאי לא פריך ממתניתין ופריך מברייתא שהרי בהדיא קתני מתני' דם הטחול דם הלב אין חייבין עליו ויש לומר דאיכא לאוקומי בלב עוף [כג][אבל ברייתא ליכא לאוקמי בעוף] שהרי קתני הרי אלו בלא תעשה [כג]:

דם

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ז ופי' המשנה וכלים ופמ"מ:
יב ב מיי' שם הל' ח:
יג ג מיי' פ"ו מהל' טומאת מת הלכה ד:
יד ד מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה א טוש"ע יו"ד סי' סו סעיף א:
טו ה מיי' פ"ו שם הל' א טוש"ע יו"ד סי' סו סעיף א:
טז ו מיי' פ"ח שם הל' ו טוש"ע יו"ד סי' סה סעיף ה:
יז ז מיי' פ"ח מהלכות שחיטה הל"ג טוש"ע יו"ד סימן יג סעיף א:
יח ח [מיי' פ"ט מהל' כלאים הל' א טוש"ע יו"ד סימן רצז סעיף א ין]:
יט ט מיי' פ"ו שם הל' י:
כ י מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' א [ופ"ב הל' יג]:
כ כ מיי' פ"ו שם הל' ד [טוש"ע יו"ד סי' סו סעיף א]:
כא ל מיי' שם הל' ג:
כב מ מיי' פ"ד מהל' שאר אבות הטומאה הל' ו ובהשגות מ"ד:
נ [מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ג]:
כג ס מיי' פ"ו שם הל' ג טוש"ע יו"ד סי' סו סעיף י:
כד ע מיי' שם הלכה א וסמ"ג לאוין קלז טוש"ע שם סעי' ט [וכרב אלפס חולין פ"ח דף רלט.]

שיטה מקובצת

א] השתא נמי לא בעי הכשר. לאפוקי: ב] רב חנניא אמר אפי' תימא בכזית. גליון לכאורה נראה דהכי אמר רב חנניא אפילו בכזית משכחת לה ולא צריכת לדחוקי ולאוקמי בפחות מכזית אבל מודה הוא לשנויא דר' חייא ואינו כן דלית ליה שנויא דר' חייא ודוקא בכזית משכחת לה אבל בפחות מכזית אפי' הכשר נמי בעי ולית ליה הך סברא דר' חייא דקאמר כיון דאילו מצטרף לכזית לא בעי הכשר השתא נמי לא בעי הכשר אלא כיון דכאשר הוא לא מטמא טומאה חמורה בעי הכשר ותדע דהכי פרכינן לר' חנניא אי הכי הכשר נמי. לא משני כיון דאילו מפלק הבצק ומגלהו לא בעי הכשר אלא משני השתא נמי מטמא במשא ותו דלרבי חייא לא משכחת טומאה חמורה וטומאה קלה בחד דוכתא דטומאה חמורה לא הוי אלא בכזית וטומאה קלה בפחות מכזית אבל לר' חנניא משכחת לה תרוייהו בכזית ובחפהו בבצק דחמורה במשא וטומאה קלה במגע והה"ק אפילו בכזית משכחת לה דבעינן מחשבה לטומאה וכיון דמשכחת לה דוקא בכזית מתוקמא. הרא"ש ז"ל: ג] ע' בחדושין: ד] מיטמא דהא אות ל' נמחק: ה] ע' בחדושין: ו] טומאה חמורה ולא גרא שרץ: ז] במשא מיהא לא: ח] לומר ולבהמה כלאים: ט] מיתיבי לא פריך מברייתא דלעיל יצאו דם שרצים דפשיטא ליה דיכול לדחויי דליכא כרת אבל השתא סמך אקושיא דהיינו רישא. תוס': י] עליו דקתני כרת אבל לאו מחייב אות א' נמחק: יא] ועוד האי תנא: יב] חמורה אלא אמר: יג] בשכינסו. גליון דידע רב דמתני גבי דגים. הרא"ש ז"ל: דכוותה. מתוך פרש"י משמע דפריך בהא דתניא שעל הככר כו' ולא נהירא כיון דאית ביה מצות פרישה איסורא מעליא הוא ופר"י דה"פ דכוותה כו' ואפי' לא פירש בין השינים אסור דאי אמרת מותר הוא בשלא פירש א"כ הוי ליה למיתני ההיתר בברייתא כמו דתני ההיתר בדם דגים בשלא כינס ואע"ג דאיכא איסורא בשכינסו שבקיה האיסור ותנא ההיתר הה"נ בדם מהלכי שתים הוי ליה למיתני ההיתר אלא מדלא תני משמע דלית בה היתירא. תוס' כת"י: יד] ע' בחדושין: טו] רב אסור. גליון יכן מוכח מהניהין דקתני דם חגבים אין חייבין ומשמע חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא ודייקא אכולהו כמו חלצה במנעל שאינו שלו בשל עץ בשל שמאל חליצתה כשרה וקאמר בגמרא (יבמות דף קג.) איסור ראשון [illegible] רבנן בשאינו שלו דיעבד לכתחילה מי אבר אלפא דיוקא אכולהו קאי וכי פריך להו מברייתא הוי מצי למימר ולטעמיך ולסייעיה ליה ממתניתין. לשון הראב"ש ז"ל: טז] לעיל יצאו מהלכי שתים שאין: יז] דהא עיין בתוס' במתניתין בריש פירקין בגליון: יח] שרצים מכל דם לא תאכלו אות ל' ר' נמחק: יט] בכלי דאי בפטמה על הדג מותר דאל"כ הוה ליה למימר דם דגים שפירשו. תוס': כ] תיבת ולא ל"ש ותיבות כנכנסו דמי כתוב עליו קו מלמעלה להורות כי הוא יתר: כא] דאילו מגלה ליה תיבת מצרף נמחק: כב] עוף דאין בו כויה אבל בהך ברייתא ליכא לאוקמי הכי שהרי: כג] תעשה משמע דבבהמה איירי דבעוף ליכא מלקות אתצי שיעור:

מסורת הש"ס

א) [חולין קכה.], ב) רפ"ק מ"ח, ג) ב"ק נד:, ד) [תוספתא פ"ב לקמן כב.], ה) [תוספתא פ"ב ה"ב], ו) כתובות ס., ז) [שם], ח) פ"י, ט) צ"ל שלמים, י) [ויקרא יא], כ) מכאן שייך לדף כב., ל) רפ"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין חייבין עליו כרת אבל לאו: (ב) רש"י ד"ה חיה וכו' את הפרה אמרינן אחד השור:

מוסף רש"י

כגון שחיפהו בבצק. כגון בשר שחיפהו בפחות מכביצה בצק, אי מטרית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין, ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא ואי נגעי ביה אוכלין אחריני טהורים הן אלמא טעמים טובלה אלא בצק (חולין קכה.). חיה ועוף כיוצא בהן. לכלאים להרבעה אע"ג דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים הוי נמי חיה ועוף בכלל, כדיליף בגמרא, וכן לענין כלאים דהנהגה בלא תחרש בשור וחמור (ב"ק נד:). דם שעל גבי ככר. כגון שנשכו ואכל בו דם השינים. גוררו. לאם לאחר דם קא אכיל (כתובות ס:). [כ"י פ"א שם]. מוצצו. דהא ליכא דמור ליה (שם).

רבינו גרשום

מטמא טומאה חמורה בכזית במשא ואי דם מטמא נמי טומאה חמורה: וב"ה מטמאין. בשי"ש בו רביעית הואיל ויכול ליקרש ולעמוד על כזית כדקאמר בפ' הבהמות: אלא לא נצרכא. דבהמה לאחר מיתה יש בה טומאת אוכלין כדתנן נבילת בהמה טמאה בכל מקום הואיל ואינה ראויה לאכילה לטולי עלמא לישראל ולעובדי כוכבים וכן נבלת עוף ואפי' טהור והחלב והשומן בכפרים שאין עשירים ואין אוכלין עופות ולא שומן לפי שמצניעין אותו לנר או למלאכה צריך מחשבה לטמא טומאת אוכלין הואיל ואין ראוי לאכילה לכל ואין צריך הכשר כדאמרן כל שסופו ליטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר: וא"ל רב לר' חייא מחשבה למאי אי לטומאה קלה הא היא גופה מטמאה טומאה חמורה בכזית: וא"ל להכי צריך מחשבה כגון דאיכא פחות מכזית נבלה. דלא מטמא טומאה חמורה וצריפיה לשאר אוכלין לפחות מכביצה ולהכי צריך מחשבה דלית ביה שיעור טומאה חמורה: אי הכי ניבעי הכשר. אבל הכא דאיכא בגוייהו פחות מכזית נבלה כיון דאילו מצטרף ליה לכזית משאר גוף הנבלה לא בעי הכשר שהרי מטמאה טומאה חמורה השתא נמי אע"ג דפחות מכזית [הוא] לא בעי הכשר אבל בעי מחשבה: [א]לאפוקי מת אע"ג דממלי. ליה לפחות מכזית דידיה ומשליכו מכביצת אוכלין לא מטמא טומאת אוכלין אע"ג דמחשב ליה לאכילה משום דבטלה דעתו אצל כל אדם דאין רגילין לאכול אדם מת ולהכי קאמר יצא דם מהלכי שתים כו': רב חנניא אמר אפי' תימא דהוי. בדא נבלה בהמה טמאה בזית ואי אמרת הא היא גופה טמאה היא בטומאה חמורה בכזית במגע: הכא במאי עסקינן כגון שחיפהו בבצק. סביב סביב שאין יכול ליגע בו והשליכו לכבישה באותו בצק ואי אמרת אי הכי כיון דאינו מטמא במגע הבשר נמי ליבעי בשאר אוכלין: הני מילי דבעי הכשר באוכל אחריני דלא מטמו כו'. במשא מיהא מטמא דלא בעי טעין הילכך לא צריך הכשר לאפוקי כזית מת דאע"ג דחיפהו בבצק מטמא טומאה חמורה ואפילו במגע דאמרינן בוקעת ועולה הלכך יצא דם מהלכי שתים שאין בהם טומאה קלה: והתנן בב"ק וחיה ועוף כיוצא בהן. דבהמה לחרישה ולהרבעה ולפריקה כו': אלא אמר אביי שצמדו. דעוף אין חייבין עליו משום כלאים אם ציפרו עם פשתים: דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אבר שפירש מהם: חדא דהיינו רישא דאי מ"ם לאו מחייב היינו רישא ליערבינהו בהדדי וליתנינהו דם אברים ודם מהלכי שתים ודם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו. ועוד ההוא תנא דרישא דפירקין כן לאו נמי קא ממעיט ליה דקתני אוציא דם שרצים מלאו דלא תאכלו שאין בהן טומאה חמורה: אלא אמר ר' זירא לא קשיא התרו בו. כשאכל דם שרץ משום איסור שרץ עצמו לוקה עליו בכזית אבל התרו בו משום דם דשרץ אינו לוקה כדקתני ברייתא. ועוד שהרי דמו חלוק מבשרו: שכינסו שקיבצו במתגווין כזית או יותר מכזית אסור: דכוותה גבי דם מהלכי שתים. דהכא ברייתא גופה קתני בתוספתא ודם מהלכי שתים נמי אסור ואי אמרת הוא נמי בשלא כינסו מי אסור: והתניא דם שעל גבי הככר. שפירש משיניו של אדם גוררו ואוכל הככר ודם של בין השינים שלא פרש

א] עד כאן שייך לעמוד הקודם